

نکات کلیدی فصل اول

- راهنمایی از نظر لغوی به مفهوم هدایت، دلالت، ارشاد و راهبردی کردن است.
- در تشریح و تفسیر تعریف راهنمایی ۴ کلمه کلیدی وجود دارد که عبارت است از: جریان، کمک، فرد و شناخت.
- هدف کلی راهنمایی، کمک به فرد برای یافتن راه خود و رسیدن به درجات بالاتری از کمال، معرفت و آگاهی است.
- چهارچوب‌های خشک، اقدامات دیررس، غیرعلمی بودن راهنمایی و عدم هماهنگی از موانع راهنمایی است.
- آربوکل، مشاوره را جریانی تخصصی بین مشاور و مراجع می‌داند که مراجع به کمک مشاور به تحلیل مشکلش پرداخته و به خود آگاهی دست می‌یابد.
- کارل راجرز با دیدی خوش‌بینانه نسبت به انسان و ارائه نظریه مراجع محوری، کاربرد ویژه مراجع در مقابل بیمار را مطرح ساخت.

نکات کلیدی فصل دوم

- راهنمایی به مفهوم عام، از ابتدای خلقت آدمی با او همراه بوده است.
- راهنمایی به مفهوم خاص، اولین بار با موضوع «راهنمایی شغلی» ظاهر شده است.
- راهنمایی شغلی به روش علمی برای اولین بار در سال ۱۹۰۸ توسط فرانک پارسونز در کشور آمریکا تحقق پیدا کرد.
- اصطلاح راهنمایی شغلی در اروپا در سال ۱۹۱۴ در بروکسل مطرح شد.
- دایره تحقیقات روانشناسی در ایران در سال ۱۳۳۴ به وجود آمد که در آن چند آزمون هوشی و روانی تهیه و از طریق آنها به تشخیص کودکان عقب افتاده در مدارس مبادرت گردید.
- در سال ۱۳۴۵ با تغییر نظام آموزش و پرورش، دوره راهنمایی تحصیلی وارد نظام آموزشی شد.

نکات کلیدی فصل چهارم

- اصول تربیت و راهنمایی، نظریه‌ها و قواعدی هستند که بر تعالیم دینی، ملاحظات فلسفی، تحقیقات روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، فرهنگی و دیدگاه‌های صاحب‌نظران تربیت و هدایت مبتنی‌اند.
- هدف‌های راهنمایی و مشاوره به صورت اهداف آنی و نهایی مطرح شده‌اند.
- اهداف آنی بیشتر جنبه پیشگیری دارند و به افراد کمک می‌کنند تا در ابتدا به شناخت توانایی‌ها، علائق و محدودیت‌های خویش ناائل شوند.
- هدف نهایی راهنمایی، خود-رهبری است.
- فرد خود رهبر، برای پیشبرد خواسته‌هایش مراحل برنامه‌ریزی، عمل و اتمام کار را پشت سر می‌گذارد.
- اهداف نهایی و آنی تفکیک ناپذیرند ولی اهداف نهایی دارای اولویت می‌باشند.

- راهنمایی از نظر اجرا به دو صورت راهنمایی فردی و راهنمایی گروهی انجام می‌پذیرد.
- راهنمایی گروهی در درجه اول نقش پیشگیری از بروز مشکلات را دارد و ضمن صرفه جویی در وقت و هزینه، فرصت حداکثر بهره‌گیری از امکانات محدود را برای تعداد بیشتری از افراد فراهم می‌کند.
- کسب مهارت‌های اجتماعی، کسب بینش و بصیرت، احساس تعلق به دیگران و شناخت دیگران از مزایای راهنمایی گروهی است.
- مشاوره از نظر موضوع به انواع: ۱- تحصیلی ۲- شغلی ۳- خانوادگی ۴- بهداشتی ۵- سازشی تقسیم می‌شود.
- مشاوره از نظر اجرا به صورت‌های فردی و گروهی طبقه بندی می‌شود.
- توجه به مسائل فردی و محرمانه شمردن آنها در مشاوره فردی اهمیت دارد.

نکات کلیدی فصل سوم

- ضرورت راهنمایی و مشاوره را می‌توان در زمینه‌های فردی، آموزشی و اجتماعی مطرح نمود.
- گسترش دو جانبه آموزش و پرورش از جهات کیفی و کمی از طرفی موجبات همگانی شدن آموزش و پرورش را فراهم ساخته و از طرفی دیگر بر پیچیدگی جریان آن افزوده است.
- راهنمایی و آموزش و پرورش دو امر تفکیک‌ناپذیر هستند.
- راهنمایی بخشی از آموزش و پرورش است که زمینه مناسبی را برای ارضای نیازهای دانش‌آموزان فراهم می‌کند و برای نیل به اهداف آموزش و پرورش یک ضرورت است.
- راهنمایی در امر یاددهی - یادگیری دارای اهمیت بسزایی است.

- آریوکل، شباهت اساسی مشاوره و روان‌درمانی را در درگیر شدن با نگرش‌ها، احساسات، علائق و عزت نفس می‌داند.
- محتوای مشکل در مشاوره مربوط به محیط زندگی مراجع و در روان‌درمانی مسائل بیماران در حوزه شخصیت بیماران می‌باشد.

نکات کلیدی فصل پنجم

- مشاوره گروهی به صورت تلاش اندیشمندانه برای تغییر افکار، احساسات و رفتارهای گروه، تعریف شده است.
- منظور از گروه، دو نفر یا بیشتر از افرادند که دارای ۱- هدف مشترک ۲- کنش متقابل و ۳- احساس عاطفی نسبت به یکدیگرند.
- پویایی گروه به معنی تأثیر و تأثر اعضای گروه از یکدیگر است و هدف آن تغییر نگرشها و رفتار فرد برای منطبق نمودن آنها باهنجارهای گروهی است.
- کورت لوین بنیانگذار علم پویایی گروه است و به این نتیجه رسید که تغییر عادات و باورها در گروه‌های کوچک آسان‌تر از گروه‌های بزرگ است.
- راهنمایی از نظر موضوع به انواع: ۱- تحصیلی، ۲- شغلی، ۳- خانوادگی، ۴- بهداشتی ۵- سازشی طبقه‌بندی می‌شود.
- هدف راهنمایی تحصیلی، کسب موفقیت تحصیلی است و موفقیت تحصیلی مقدمه‌ای برای توفیق شغلی است.
- راهنمایی شغلی در دوره ابتدایی به منظور آشنایی دانش‌آموز با لزوم و اهمیت داشتن شغل به منظور ادامه زندگی و بقای جامعه می‌باشد.
- راهنمایی شغلی در دوره دبیرستان به صورت اشتغال موقت دانش‌آموز انجام می‌گیرد.
- بهداشت روانی به ثبات عاطفی و احترام قائل شدن برای خود و دیگران و شناخت تواناییها و محدودیت‌های خود منجر می‌شود.
- راهنمایی سازشی به فرد کمک می‌کند تا خود را با ۱- خویشتن ۲- دیگران و ۳- محیط، سازگار کند.

نکات کلیدی فصل هشتم

- مشاوره، قلب راهنمایی و از تخصصی‌ترین خدمات آن به شمار می‌رود.
- از جمله دلایل تخصصی بودن مشاوره، دشواری و پیچیدگی جریان آن است و علل این دشواری را «پرز»، خصوصیات متغیر مشاور و مراجع ذکر می‌نماید.
- روش‌های مشاوره به سه نوع: مستقیم، غیر مستقیم و انتخابی تقسیم می‌شوند.
- روش مشاوره مستقیم، توسط ویلیامسون مطرح شده و به شیوه بالینی مورد استفاده قرار می‌گیرد و به روش مشاور - محوری موسوم است.
- مشاوره غیر مستقیم توسط کارل راجرز ارائه شده و به روش راجرزی یا روش مراجع - محوری موسوم است و در آن مراجع نقش فعال دارد.

نکات کلیدی فصل هفتم

- نظریه روان‌تحلیلی، بیشتر یک رویکرد درمانی است تا مشاوره.
- فروید اولین نظریه جامع شخصیت را ارائه داده است.
- دیدگاه فروید یک دیدگاه جبری است که بیشتر بر عوامل درونی و تأثیرات محیطی بر رفتار آدمی تأکید می‌کند.
- فروید، رشد انسان را شامل دو دوره پیش‌جنسی (دهانی - مقعدی - آلتی) و جنسی می‌داند.
- مرحله کمون، سال‌های بین دو مرحله پیش‌جنسی و جنسی است.
- فروید ذهن انسان را به سه بخش ناآگاه، نیمه‌آگاه و آگاه تقسیم می‌کند.
- عناصر اصلی شخصیت در نظریه فروید، نهاد، خود و فراخود هستند که در تعامل دائمی با یکدیگرند.
- در نظریه فروید، تعارض زمانی حاصل می‌شود که کشش‌های نهاد با مقاومت نیروهای من و فراخود مواجه شود.

- کارل راجرز پدر مشاوره مراجع - محوری است.

- مفهوم خویشتن، مهم‌ترین مفهوم دیدگاه راجرز است و منظور از خویشتن همان چیزی است که ما از آن به نام من یا خود یاد می‌کنیم.
- به عقیده راجرز در درون ما سه نوع خویشتن وجود دارد: مفهوم از خود (خودپنداره)، خود واقعی و خود آرمانی.
- هدف درمان مراجع محوری، افزایش هماهنگی و توافق بین خودها می‌باشد.
- درمان عقلانی - عاطفی - رفتاری توسط ایس مطرح شده است.
- ایس معتقد است که اختلال‌های هیجانی افراد به دلیل عقاید نادرست و باورهای غیر منطقی آن‌ها رخ می‌دهد.
- واقعیت‌درمانی، یک رویکرد شناختی - رفتاری در مشاوره و درمان است که توسط ویلیام گلاسر مطرح شده است.
- در نظریه گلاسر رفتار از ۴ عنصر تفکر، عمل، احساس و تغییرات فیزیولوژیایی تشکیل یافته است.

- کاتس، راهنمایی را یک نوع مداخله حرفه‌ای در امر انتخاب می‌داند.
- در الگوی راهنمایی مبتنی بر تصمیم‌گیری، مطالعه‌ی ارزش‌های فرد از اولویت خاصی برخوردار است.
- مهم‌ترین محدودیت الگوی راهنمایی مبتنی بر تصمیم‌گیری این است که راهنمایی را صرفاً در موارد بحرانی، ضروری قلمداد می‌کند.

- سه نوع اضطراب (روان رنجوری، واقعی، اخلاقی) در نظریه فروید وجود دارد.
- ساز و کارهای دفاعی از نظر آنا فروید عبارتند از: سرکوبی، فرافکنی، عکس العمل سازی یا واکنش وارونه، تثبیت و بازگشت.
- رویکرد رفتاری واتسون، رویکردی جبری است که بر عناصر موجود در دنیای خارج به عنوان عوامل مؤثر بر رفتار آدمی تأکید دارد و بر اساس شرطی شدن کلاسیک است.
- نظریه شرطی شدن ابزاری ثرندایک و شرطی شدن فعال اسکینر بر نتایج رفتار به عنوان عوامل کنترل کننده آن تأکید دارند.
- رفتار درمانگران به احساس به عنوان نتیجه رفتار نگاه می کنند.
- روش حساسیت زدایی منظم برای مراجعی که اضطراب زیادی دارند استفاده می شود.
- روش ابراز وجود روش مناسبی برای افرادی است که در موقعیت های بین فردی با دشواری هایی مواجه اند.

- روش مشاوره انتخابی، توسط مک دانیل و تایلر مطرح شده است.
- مشاوره جریانی هدفمند است، مراحل قابل پیش بینی دارد و در طی سه مرحله اولیه، میانی و پایانی تحقق می یابد.
- مقاومت در مرحله اولیه مشاوره است و در مورد افرادی که از سوی دیگران (والدین یا معلمان) ارجاع شده اند بیشتر به چشم می خورد.
- ابعاد اساسی رابطه مشاوره ای، پذیرش بدون قید و شرط، خلوص یا صالت مشاور و درک همدلانه می باشد.
- مهمترین عنصر در ایجاد رابطه مشاوره ای، خلوص یا صالت مشاور است و خلوص مشاور به معنی صادق بودن در جریان مشاوره است.
- منظور از سازمان دهی در مشاوره، تعیین خط مشی و نحوه اداره جلسه مشاوره است.
- طول جلسات مشاوره به سن مراجعان بستگی دارد.
- شخصیت مراجع، نوع مشکل و نگرش مشاور نسبت به ماهیت آدمی در تعیین نوع رهبری مؤثر است.

نکات کلیدی فصل نهم

- به وسایل و روش های جمع آوری اطلاعات که به منظور شناخت دانش آموزان و راهنمایی آنان به کار می رود، فنون راهنمایی گفته می شود.
- روش های شناخت دانش آموزان به انواع ۱- ذهنی، ۲- عینی، ۳- ذهنی-عینی تقسیم می شود.
- در روش شناخت ذهنی، نتایج سنجش تحت تأثیر نظر و قضاوت ارزیاب قرار می گیرد.
- مشاهده یعنی توجه آگاهانه و آن را دقت در اعمال و رفتار فرد، تعریف کرده اند، بنابراین فعالیتی است ارادی و فعال و دارای هدف.
- مصاحبه یکی از قدیمی ترین و رایج ترین روش های شناخت محسوب می شود.
- مصاحبه بهترین ابزار کار مشاور است.
- مصاحبه بر دو نوع تحقیقی و مشاوره ای می باشد.

نکات کلیدی فصل هشتم

- شر تزر و استون در کتاب خود تحت عنوان «اصول راهنمایی» الگوهای راهنمایی را به سه گروه اولیه، بعدی و کنونی تقسیم کرده اند.
- الگوی راهنمایی مبتنی بر رشد، تأکید زیادی بر نقش خود و خوب شدن پنداری و همچنین رشد وسیع و همه جانبه دانش آموز دارد.
- متوسن ۴ نیاز منطبق با جریان راهنمایی را به منظور اجرای موفقیت آمیز الگوی راهنمایی مبتنی بر رشد، ارائه می کند.
- در الگوی راهنمایی مبتنی بر رشد، تأکید زیادی بر کارایی و کفایت شخصی می شود.
- از محدودیت های الگوی راهنمایی مبتنی بر رشد، عدم برخورداری تمامی کارکنان آموزشگاه از صلاحیت و شایستگی کافی برای انجام خدمات راهنمایی است.
- الگوی راهنمایی هویت، فاقد مبنای نظری است.

نکات کلیدی فصل یازدهم

- پرسشنامه‌ها بر اساس اهدافشان به انواع: ۱- باز پاسخ، ۲- کامل کردنی ۳- بسته پاسخ و ۴- ترکیبی تقسیم می‌شوند.
- مقیاس عددی، مقیاس توصیفی و مقیاس نموداری از انواع مقیاس‌های درجه بندی رفتار هستند.
- شرح حال به انواع محدود و آزاد تقسیم می‌شود.
- ژاکوب مورینو، مبدع گروه سنجی است.
- گروه نگار دایره‌ای یا سوسیوگرام معمولاً برای گروه‌های کوچک و گروه نگار جدولی در مورد گروه‌های بزرگ کاربرد دارد.
- تسهیل رشد مثبت مراجعان در گروهی شخصیت مشاور است.
- آربوکل معتقد است که خصوصیات و ویژگی‌های مشاور شامل:
 - ۱- سعه صدر، ۲- گرمی، ۳- علاقمندی ۴- حوصله و ۵- صمیمیت می‌باشد.
 - معلم اصلی‌ترین و مهم‌ترین فرد در مدرسه به شمار می‌رود.

نکات کلیدی فصل سیزدهم

- هر مانعی که کوشش‌های طبیعی حیات را به خطر اندازد، مشکل نام دارد.
- دبس، مرحله اولیه بلوغ را مرحله نگرانی می‌نامد.
- در مرحله پایانی، نوجوان بحران هویت خود را حل می‌کند که مرحله سردرگمی نقش است.
- اریکسون، سردرگمی نقش را مهمترین خطر روانشناختی دوره نوجوانی می‌داند.
- پرخشگری در پسران بیشتر مواجهه‌ای و در دختران بیشتر غیر مواجهه‌ای است.
- از نظر برخی صاحب‌نظران در دوره نوجوانی مشکلات دختران بیشتر از پسران است.
- ترکیب دو شیوه آزاد مناشه با پذیرنده بهترین شیوه فرزندپروری است.
- آدلر، مادر را بیش از هر عامل دیگری کلید گشایش مسائل

نکات کلیدی فصل چهاردهم

- آغاز ایجاد مدارس جدید در ایران توسط امیر کبیر به نام مدرسه دارالفنون در سال ۱۲۶۸ بوده است.
- دوره نظام آموزش و پرورش رسمی ایران در ابتدا در سه سطح
 - ۱- آموزش ابتدایی، ۲- آموزش متوسطه، ۳- آموزش عالی بوده شکل گرفته است.
 - «هسته‌های مشاوره تربیتی، در سال ۱۳۶۴ فعالیت خود را آغاز کرده و هدف آن تشخیص و رفع مشکلات روانی و تربیتی دانش‌آموزان در سطح هنرستان است.
 - در نظام‌های آموزش و پرورش کشورهای مختلف جهان، دوره متوسطه از اهمیت فراوانی برخوردار است و نیز منبع اصلی تولید نیروی انسانی نیمه‌ماهر به شمار می‌رود.
 - در سال ۱۳۷۰ افرادی تحت عنوان مشاور هدایت تحصیلی به مدارس متوسطه راه یافتند.

نکات کلیدی فصل دوازدهم

- اسمیت، وظایف معلم در برنامه راهنمایی را به صورت شنونده بودن، ارجاع، کشف قابلیت‌های دانش‌آموز و تسهیل‌کنندگی روابط انسانی بیان می‌کند.
- راهنما در کلاس درس در بهترین نوع خود، جزء تفکیک‌ناپذیر تدریس محسوب می‌شود.
- مورفی، هدف جریان راهنمایی و تدریس را اکتشاف به وسیله خود می‌داند.
- دانش‌آموزانی که تصور مثبت درباره خود دارند در امر یادگیری موفق‌ترند.
- فقدان انگیزه، تصور منفی از خود و نارسایی در بینایی، شنوایی و تکلم از عوامل مهم عقب‌ماندگی محسوب می‌شود.
- انضباط یک امر آموزشی است.

نکات کلیدی فصل دهم

- خدمات راهنمایی، مجموعه فعالیت‌ها و تلاش‌های منظم از طرف آموزشگاه برای بهره‌گیری مطلوب دانش‌آموزان تعریف شده است.
- استفاده‌ی بهینه از اوقات گوناگون، در حوزه‌ی خدمت برنامه‌ریزی قرار دارد.
- خدمت ارزیابی، به تمام فعالیت‌ها از سوی مشاور و سایرین برای شناخت کامل از دانش‌آموزان گفته می‌شود.
- تخصصی‌ترین خدمت راهنمایی، خدمت مشاوره‌ای می‌باشد.

- تربیتی کودک می‌داند و معتقد است که برقراری حسن رابطه با او بنیان فرهنگ را بنا می‌نهد.
- کودک اول، موفق‌ترین کودک در خانواده است و رفتار آمرانه‌ای دارد.
 - تک فرزندان آمادگی زیادی برای یک احساس حقارت شدید دارند.
 - بیشترین عامل موفقیت در مدرسه و در امتحان، داشتن آرامش همراه با هوشیاری است.
 - تعلق به شبکه اجتماعی کوچکتر با اقدام به خودکشی در رابطه است.